

Ny lov om planteforedlerrett

Uttalelse fra deltakere på seminaret "Frø for Framtiden" arrangert av Norges Bondelag, Mjøsen kornforretning og Biologisk-dynamisk Forening

Fokhol Gård, 1-3 april 2005.

Landbruks- og matdepartementet har lagt fram et forslag til ny lov om planteforedlerrett med høringsfrist 1. april. Lovforslaget vil gi sortseier utvidede rettigheter i forhold til i dag, mens bondens rettighet til å fritt bruke egenprodusert frø og plantemateriale i prinsippet blir forbudt.

Deltakerne på seminaret "Frø for Framtiden" går i mot lovforslaget av følgende grunner:

1. Frø har til alle tider vært felleseie, en viktig del av vår felles kulturarv. Den nye loven innebærer en privatisering av en viktig naturressurs - hvor eierskapet i prinsippet går fra å være felles til å bli privat. Dette er en provokasjon mot den jordbrukskultur som gjennom tusener av år har utviklet plantemateriale og tilpasset det til nye steder og nye livsbetingelser.
2. Lovforslaget står i klar konflikt med Norges forpliktelser i forhold til Den internasjonale traktaten om plantegenetiske ressurser for mat og landbruk av 2001. Norge har ved flere anledninger fått ros for vår internasjonale rolle som brobygger mellom Sør og Nord under framforhandlingen av denne traktaten.
3. Lovforslaget vil føre til en ytterligere sentralisering og kommersialisering av planteforedlingen. Dette vil få konsekvenser i form av færre tilgjengelige sorter for planteforedling og dyrking. Det vil igjen redusere det biologiske mangfold i jordbrukslandskapet – noe som i særlig grad vil berøre økologisk landbruk og marginale strøk.
4. Som hovedregel vil det ikke lenger være tillatt å benytte eget frø eller plantemateriale. Unntak gjelder for korn og potet, hvor bonde må betale en årlig avgift til sortseier for å få lov til å produsere eget frø av den aktuelle sorten, med mindre produksjonsarealet er under 200 dekar for korn eller 40 dekar for poteter. Unntak gjelder ikke for jordbær, frukttrær, grønnsaker, grasfrø og en rekke andre viktige kulturplanter. Dette er en dramatisk endring av bønders og gartners hevdvunne rettigheter og vanlige praksis. For eksempel vil det å ta egne jordbærstiklinger eller det å pøde egne frukttrær ikke lenger være tillatt. Dette truer en gartnerkultur og en frødyrkerkultur som er bekymringsfullt. Bestemmelsene vedrørende korn og potetdyrking er formulert som unntak fra en hovedregel, noe som vil kunne føre til ytterligere innskjerping senere.
5. Å betale sortseier en avgift ved kjøp av frø er greit - men ikke å betale en årlig avgift ved bruk av egen frøproduksjon med utgangspunkt i den kjøpte sort. En bondes egen frøproduksjon vil ikke bli kontrollert av sortseier og det vil således ikke være noen garanti for at sorten er den samme som utgangspunktet. Sorter er i konstant endring og påvirkes av klima og pollen fra omkringliggende miljø.

6. Planteforedlerretten er utvidet til ikke bare å gjelde den sort som er foredlet frem – men også lignende sorter. I virkeligheten vil det være svært vanskelig å vite hva som er lignende sorter. Sortskriteriene i lovforslaget er mangelfullt definert og spesifisert. Planteforedlerretten kan gjøre det vanskelig for nye planteforedlere å komme inn på markedet, noe som særlig kan få betydning for initiativer til planteforedling fra økologisk og biodynamisk hold.
8. Lovforslaget er dårlig utredet, og sakspapirene er skrevet i et språk som er vanskelig å forstå og delvis er tilslørende. Forvaltningsloven er sannsynlig brutt. Forbrukere er ikke hørt, økologiske og biodynamiske organisasjoner er ikke hørt og lovforslaget har ikke vært gjenstand for offentlig debatt. Særlig må dette sees i lys av lovforslagets omfang og mulige konsekvenser for kultur, tradisjon og biologisk mangfold, samt for økologisk jordbruk – som er et satsningsområde for norsk landbrukspolitik.
7. Planteforedling er en viktig oppgave som fellesskapet fortsatt skal prioritere. Dette ut fra erkjennelsen at frø og plantemateriale er vår felles kulturarv og derfor også et felles ansvar å videreutvikle.

Vi ber med dette om at Lovforslag om planteforedlerrett trekkes tilbake for ytterligere utredning og offentlig debatt.

På vegne av deltakerene på seminaret "Frø for framtiden"

*Svein Øivind Solberg
(Vestfold Bondelag)*

*Erik Evenrud
(Biologisk-dynamisk Forening)*

*Randi Berland Frøseth,
Norsøk*

*Marit Wright
(Oikos)*

*Dag Høiholt Vågsnes
Mjøsen Kornforening*